

Építészet és közösség, új szerepek az ezredforduló után

MICROMagdolna, egy közösségi építészeti kísérlet, önelemzés

kutatás felépítése, témák, összegyűjtés, vázlat

témafelvetés:

Az ezredforduló utáni évek gazdasági, szociális, erkölcsi krízisei új feladatokat jelöltek ki a művészetben, építészetben. A társadalmilag elkötelezett, szociálisan érzékeny attitűd lassan foglalja el a helyét. A magyarországi megjelenések főleg olyan vidéki közösségeket segítő beavatkozásokról szóltak eddig, melyek kisléptékűk ellenére katalizátorként működhetnek.

A városi/nagyvárosi hátrányos helyzetű szituációkban, melyre ez a tanulmány is fókuszál, ugyanezen eszközök nem tudnak hasonlóan működni, más irányokat, kapcsolódási felületeket kell keresni a lakossággal, közösséggel.

a doktori kutatás felépítése és célja:

a tanulmány három egyenlő súlyú részre tagolódik

1. hatások a jelenre:
  - 1.1 építész attitűd változása az ezredfordulón
  - 1.2 közösségi tervezés előtérben
  - 1.3 szociális városrehabilitáció folyamata
2. szociális városrehabilitáció:
  - 1-1 példapár elemzése azonos szempontrendszerrel (személyes vizsgálat)
alapkérdés: mi tehet az építész?
  - 2.1 Hamburg-Lenzsiedlung - Budapest Újpalota, lakótelep szituáció
  - 2.2 Berlin-Kreuzberg - Budapest-Magdolna, városközpont szituáció
3. Micromagdolna elemzés:
  - 3.1 Budapest, Magdolna negyed, a hely
  - 3.2 Micromagdolna, önelemzés

kulcsszavak:

szociális építészet, megváltozott attitűd, építész új szerepe, tervezés közösséggel, szociális városrehabilitáció, német városmegújítások, budapesti Magdolna Negyed, micromagdolna

Az első fejezetben olyan folyamatokat kutatok fel és nevezek meg, melyek az elmúlt évtizedekben hatással voltak a ma egyre pontosabban megfogalmazható új építész szerep létrejöttére. Hogy szűkítsem a kört, csak a városra, nagyvárosokra fókuszálva keresem a nem klasszikus építészeti válaszokat, melyek a jelen diverzív állapotára érzékenyen reagálnak.

Véleményem szerint három erős irány hozta létre a jelenleg is tartó szerepbővülést: az ezredfordulón már határozottan érzékelhető felfokozott sztárépítész attitűd-váltás, a közel fél évszázada született közösségi tervezés egyre erősödő folyamata, valamint a társadalomra fókuszáló városrehabilitációk megváltozott építészeti feladatai. Ezen folyamatok ismerete, egymásra gyakorolt hatása elengedhetetlen a jelen állapotok megértéséhez és a további irányok előkészítéséhez, kijelöléséhez.

A második fejezet a szociális városrehabilitációkra fókuszál és ebben a leszűkített szituációban keresi az építész szerepeit, feladatait, eszközeit. A koncentráltabb és a társadalmilag hátrányos helyzet részletező vizsgálata azért szükséges, hogy a folyamatok, kapcsolatok, finanszírozási szituációk feltérképezése mellett megfogalmazhatóvá váljanak az építész szerepei, lehetőségei.

A szociális városrehabilitációs szűkítésben 4 példát vizsgálok azonos szempontrendszer alapján.

A fenti fejezet egyben előrevetíti a harmadik fejezetet is, a Magdolna Negyed történeti, társadalmi, rehabilitációs folyamatainak elemzését is. Ezen belül a saját közösségi alapú kezdeményezésünket, a Micromagdolna, mint alulról induló építészeti kísérletezést veszem górcső alá, kronológiailag mutatva meg a folyamat lépéseit, az első budapesti szociális városrehabilitáció keretén belül vizsgálva.

Az alábbi oldalakon célom összefoglalni és összegyűjteni a fejezetek jövőbeli tartalmát, a témák pontosítását, elősegítve a doktori kutatás végleges irányának definiálását.

Első fejezet (vázlat): építészet új szerepben - HATÁSOK a jelenre

1.1 Az ezredforduló jelentősége: a sztárépítész attitűd-váltás

"There is a truth that must be recognized. That is, that the entire cycle of modern architecture and of the new systems of visual communication came into being, developed, and entered into crisis as an enormous attempt the last to be made by the great bourgeois artistic culture to resolve, on the always more outdated level of ideology, the imbalances, contradictions, and retardations characteristic of the capitalist reorganization of the world market and productive development."¹

(Manfredo Tafuri)

„Létezik egy igazság, amit fel kell ismernünk. Miszerint a modern építészet és az új módszereken alapuló vizuális kommunikáció teljes egészét tekintve úgy jött létre, úgy fejlődött, majd úgy került válságba, mint egy utolsó hatalmas kísérlet arra vonatkoztatva, hogy megfejtse a nagypolgári művészeti kultúrát - egy egyre inkább elavult ideológia szintjén - az egyenlőtlenségeket, az ellentmondásokat, a hátráltatásokat, a világpiacon és a termelési fejlődés kapitalista újszerveződésének jellemzőit.”

(nem hivatalos fordítás)

Ebben a fejezetben vizsgálom az új építészeti szerepkörök, hozzáállások létrejöttét támogató lépéseket, és olyan új stratégiákat, eszközöket, amelyek a jövőben támogatni tudják a városi szintek, rétegek közötti kapcsolatok megerősödését.

A fenti idézet Manfredo Tafuri: *Architecture and Utopia Design and Capitalist Development*, 1973-ban megjelent művéből való. Ezzel az írással kezdem a vizsgálódást, mert az könyv születésekor, a hatvanas évek látványos jóléte után kipukkanni látszó krízislufi hasonlóan megállásra és újragondolásra kényszerítette a társadalmat, gazdaságot, építészetet egyaránt, ahogy az ezredforduló után napjainkban is.

Tafuri szerint a hetvenes évek elejére a nyugati társadalom gazdasági és szellemi szempontból egyaránt súlyos válságba került. A régi elvek alapján működő ipari termelés megrendülése, a szolgáltató szektor megerősödése, a jóléti társadalom határának elérése egy krízis jeleit mutatta. A krízis állapot ma, több, 40 év után is, újra aktuálissá válik.

Tafuri az építészetelmélet jelentős egyénisége volt, neki köszönhető az a fajta építészetesztétika, amely gondos történeti kutatásra alapszik, kritikus hozzáállással, vizsgálódással az éppen zajló társadalmi, gazdasági folyamatokkal szemben.

Az ezredforduló építészetének eseményeinek, változásainak számbavételekor fontos lehet megvizsgálni egy korábbi krízisben született állítást: „az építész kritizálhatja ugyan társadalmát, sőt ez kötelessége is, de művei az adott társadalom anyagi bázisát képezik...²egy kritikus építészet megteremtésének kísérlete az adott status quo-val szemben eleve kudarcra van ítélve.

Tafuri azt állítja, hogy kritika nem segít, helyette elemzésre, új eszközökre van szükség, amely új utakat, válaszokat tud kínálni az összekuszálódott állapotból.

---

¹ Manfredo Tafuri: *Architecture and Utopia Design and Capitalist Development*, 1973., translated copy by The Massachusetts Institute of Technology

² Moravánszky Ákos: *Az építészeti kritika irányzatai napjainkban*, Magyar Építőművészet 1983/1., p 29-31.

Az ezredforduló óta eltelt másfél évtizedet elemezve, a Bilbao-effektus, a sztárépítész, a médiaépítész kipukkanni látszik, megtette, amit lehetett, de a közben gyorsan és látványosan lezajló gazdasági és társadalmi változások új irányokat indítottak el.

Az építész mindent irányítani tudó és a „minden hétfőn új építész, sosem látott formák”³ alkotójának attitűdje hatalmasat veszített jelentőségéből. A 2008-as világméretű gazdasági recesszió egyértelművé tette, most nincs szükség több Guggenheim-re.

Az építész változik, változnie kell, Tafuri gondolatait továbbszőve, ma is - a kritika megfogalmazása helyett - olyan válaszokra van szükség, amelyek új felületet aktiválnak az építész eszköztárában.

további írások elemzése:

. Sylvia Lavin: *Practice Makes Perfect*. (2006) In: Krista Sykes ed.,

Constructing a New Agenda: Architectural theory 1993-2009, Princeton Architectural Press 2010.

. Anthony Vidler ed., *Architecture between Spectacle and Use*, Clark Art Institute, 2008

. Anna Klingman: *Brandscapes: Architecture in the Experience Economy*, MIT Press 2007

. Allen, Stan: *Stocktaking, Nine Questions About the Present and Future of Design*, p.5-8. *Harvard Design Magazine*, Spring/Summer, 2004.

1.2 A közösségi tervezés eredete, folyamata és erősödése

„A társadalom - minthogy nincsen igazán tér, ahol mozgásban lehetne, állíthatná, mondhatná önmagát - tehetetlen, s magára hagyja az egyént, aki tehát magában, egyedül, a közösség, a tradíció, a kultúra védelme nélkül áll - állunk, s próbálkozunk ki-ki alapon.

És hiába tudunk valamit egyenként, akár több millióan, ez, a nyilvános beszéd híján, személyes tudás marad, pedig kollektívnek kéne lenni.”

(Esterházy Péter)

A kutatásnak ebben a fejezetében, fókuszálva a közösségi alapú tervezés fogalmára, összegyűjtöm azokat lépéseket, amelyek olyan új kommunikációs felületeket teremthetnek, ahol a tervezés és a közösség találkozhat és amelyek csökkenthetik ill. ideális esetben megszüntethetik a városi elszigetelődést, mérsékelhetik a szociális hátrányokat.

Amerikában és Európa nyugati felén a közösség alapú tervezés megjelenése nem az ezredfordulóhoz kapcsolódó folyamat, az elmúlt 20-25 évben ezeken a helyeken már korábban megjelent a városrehabilitációnak egy olyan létező gyakorlata, amelyben általánossá és kikerülhetlenné vált a helyi közösségek bevonása, a résztvevők közötti szoros együttműködés kiépítése (városvezetés, civil csoportok, üzleti szféra...). 1969-ben született az az írás, amely a részvételi tervezés kiindulási munkájának tekinthető: július 4-én jelent meg Sherry R. Arnstein cikke⁴ az Amerikai Tervezők Szövetségének újságában, abban az évtizedben, amikor a nyugati kultúra és társadalom szinte minden szintjét áthatotta a megújulás iránti igény.

³ Nagy Iván: *Modern Építész / Modernitás 2.0*, doktori értekezés, p 29. 2013.

⁴ Sherry Arnstein 1969: *A Ladder of Citizen Participation*, *Journal of the American Institute of Planners*, 4/35, p 216 – 224.

A részvétel tipológiájának is nevezett ábra a későbbi közösségi építészet és tervezés forrásmunkájává vált. Arnstein létrája tipologia a szereplők bevonásának mélysége alapján határozta meg a tervezés részvételi szintjeit: alulról felfelé haladva, minél nagyobb mértékű a szereplők, a lakosság szerepe a döntéshozatalban, annál magasabb fokára került a képzeletbeli létrán.

A bevonás erőssége, a szerző szerint, az alábbi szintek egymásutánosságával írható le (forrás⁵):

8. közösségi irányítás	a közösségi hatalom fokozatai (irányítás lehetséges)
7. átruházott hatalmi funkciók	
6. partnerkapcsolat	
5. megbékítés, kiengesztelés	a jelképeség fokozatai (befolyásolás lehetséges)
4. konzultáció	
3. információ	
2. terápia	a részvétel hiánya (befolyásolás nem lehetséges)
1. manipuláció*	

(*a végleges tanulmányban a kifejezések részletes elemzésre kerülnek)

Arnstein írása nagy hatással volt a későbbi években konkrétan megfogalmazott és lezajlott közösségi tervezési kezdeményezéseknek.

A modellt később többen kritizálták, adaptálták, módosították, de kiindulási forrás szerepe vitathatatlan.

Az új irány elindulását támasztja alá az Európában elsőként elindított átfogó belvárosi városrehabilitáción belül kezdeményezett barcelonai projekt (1980-1987)⁶, amelynek, mint köztér rehabilitációs programnak, legfőbb érdekessége volt, hogy a hatékony eredmények elérése céljából a tervezési, átalakítási folyamatokba a helyi közösségeket is bevonva, közösségi irodák működtetésével erősítették a lakosság véleményének integrálását a végleges megoldásokba.

A projektben 7 év alatt több, mint 100 tér került megújításra, többnyire fiatal tervezőirodák által.

Ez a példa határozottan vetíti előre az egy évtizeddel később, a 90-es évek elején megjelenő *integrált várostervezés (urban regeneration)* fogalmát⁷.

Az ezredfordulóhoz közeledve, a korábbi több, mint két évtized fent említett új irányainak lassú hatásaként, elindult az építészeti tervezésben az a paradigmaváltás, amely a városra, a minket körülvevő környezetre, mint élő szerves, változó oranzizmusként tekint.

Visszacsatolva az első fejezetben említett modern építészet krízisállapotára, a modern, majd az utána következő posztmodern sosem volt képes ilyen irányból tekinteni az épített környezetre. Csak a lokális megoldásokkal foglalkozva, egyik irányzat sem tudott olyan stratégiát felállítani, amely megoldása lehetett volna a gyorsan zajló és válságba került társadalmi, gazdasági, ipari folyamatoknak.

⁵ Csanádi G. - Csizmadya A. - Kőszeghy L.: Nyilvánosság és részvétel a településtervezési folyamatban (Participation in Urban Planning), Tér és Társadalom 24. évf. 2010./1. p 15-36.

⁶ Rowe, Peter G.: Building Barcelona - A Second Renaissance, p 50-60, Barcelona Regional and Actar, Barcelona 2006.

⁷ *urban regeneration* definíciója: a várostervezés korábbi aspektusain (utcák, épületek, műemlékek és parkok esztétikus és praktikus felújítása, megszüpítése) túllépve olyan, társadalmi, gazdasági, fizikai, fenntarthatósági, demográfiai, pénzügyi és együttműködési szempontokat előtérbe helyező városrehabilitációs folyamat, ahol a város/városrész/szomszedság fizikai, társadalmi, környezeti problémák integrálása elengedhetetlen a folyamat teljeskörű sikeressége érdekében

A 90-es évek végén, a regeneráció fogalmával olyan átfogó rendszerben gondolkodó irány indult el, amelyben fontosabb a folyamat, a stratégia térben és időben való megfogalmazása, mint maga a forma⁸, és ahol az együttműködés alapvető fontosságú az innováció tekintetében.

Az innováció pedig nem az egyén különleges tudásán, tehetségén múlik, hanem egy szervezett csapatmunka eredménye.

. Re-thinking Neighbourhood Planning, From consultation to collaboration, A ResPublica Green Paper, Dr. Patricia Kaszynska, James Parkinson, Will Fox - in ass. with RIBA, 2012.

. Guide to Localism Opportunities for architects, Part one: Neighbourhood planning, Royal Institute of British Architects, 2011.

. Guide to Localism Opportunities for architects, Part two: Getting community engagement right, Royal Institute of British Architects, 2012.

További, a témához tartozó összefoglaló írások tervezett elemzése:

. Tris Kee, Francesca Miazzo, ed. 2014.

We Own the City: Enabling Community Practice in Architecture and Urban Planning

. Michael Rios, Brian Bell: Good Deeds, Good Design - Community Service Through Architecture; Princeton Architectural Press, 2004.

. Paul Jenkins, Leslie Forsyth: Architecture, Participation and Society, A brief historical review of Community Technical Aid and Community Architecture, 2005.

1.3 A szociális városrehabilitációk eredete és folyamata

kivonat a Szociális városrehabilitáció tipológiája c. tanulmányomból (2014. január):

1. HOGYAN ALKOTHATUNK SIMA VÁROSREHABILITÁCIÓBÓL SZOCIÁLIS VÁROSREHABILITÁCIÓT (VÁROSREGENERÁCIÓT)?

VÉGY EGY SIMA VÁROSREHABILITÁCIÓT! VAGY HÍVJUK INKÁBB REKONSTRUKCIÓNAK?

A II. világháború utáni időszakban a sokkoló lakáshiány idején városrehabilitációról egyáltalán nem beszélhetünk, még rekonstrukciókról sem sokat, az egyetlen, széles körben alkalmazott megoldás a lakótelepek építése volt, a városok szélén, azoktól függetlenül. Az építész szerepe (persze különböző mértékben a szocialista tömörülésben, mint Nyugat-Európában) kiemelt volt, az új otthonok létrehozása ipari építés segítségével pedig akkor elfogadott választ jelentett a szakma nagy részében. Felgyorsult a szuburbanizáció, a közigazgatási határok mentén nagy sebességgel épültek és növekedtek az új városok és városrészek.

Az 50-70-es években a lakótelep építés tovább folytatódott, de a városok belső kerületei, a világháborút követő időszakban elmaradt renoválások miatt, kezdtek kiüresedni és elfogadhatatlan állapotba kerülni.

A '70-es években egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy az előző évtizedek csak áthelyezték és megváltoztatták, de megoldani nem tudták a városi problémákat.

Az 1973-ban bekövetkező olajválság volt az első fordulópont a világháború után, amely teljes egészében megfordította az addigi prioritásokat.

---

⁸ Harvey, David: The Condition of Post-Modernity, Blackwell, Cambridge, England, 1990.

Az olajembargó miatt minimálisra csökkentek illetve leálltak a lakótelep-építések és a városok elkezdtek az időközben kiüresedett belvárosokra, az ott érzékelhető társadalmi problémákra, a meglévő épületállományukra fókuszálni, és a várostervezés, mint folyamatokat értelemező elem, átvette a főszerepet.

ADD HOZZÁ A HIÁNYÉRZETEKET!

Európa nagyvárosainak többségében a 80-as évek belvárosi rehabilitációi a városközpontok társadalmi problémáit ugyan enyhítették, többnyire felszámolták (vagy megelőzték) az ott megjelent szegénységet, de a komplex strukturális és területi kezelések hiánya miatt a társadalmi problémák a városok más részein jelenek meg.

A 80-as évek végén, 90-es évek elején fokozottan megerősödő - főleg a korábbi gyarmatokról érkező - migrációs folyamatok pedig már-már megoldhatatlan feszültségeket generálva még összetettebbé tették a helyzetet. Ha ehhez még hozzáteszük a globalizáció folyamatát, amely szintén ebben az időszakban indult el, olyan állapotot látunk, ahol az eddigi eszközök már nem vezetnek megoldáshoz, ahol a társadalmi problémák összetettsége miatt az építész és a várostervező önmagában tehetetlen, szükség van egy összetett, a folyamatok elemeit együtt vizsgáló gondolkodásra, a különböző szakterületeket képviselő szakemberekre.

De ez a folyamat nem volt egyértelmű a kezdetekkor. Az építész és a városalakítás kapcsolatát és a hozzáállás összetettségét 3 lépcsőben vizsgálhatjuk a 90-es évektől.

A három fogalom: tömbrehabilitáció, városrehabilitáció és városregeneráció (Alföldi⁹).

ALKOSS SZOCIÁLIS VÁROSREHABILITÁCIÓT!

A hazai várospolitikában a fenntartható városfejlődés elméletének elterjedése indult el ekkor (2001 után), melyet az európai szakirodalom összefoglalóan regeneráció néven jegyez. A városregeneráció lényegében olyan átfogó és integrált szemléletmód és beavatkozás, amelynek célja a városi problémák megoldása és a fejleszteni kívánt terület gazdasági, fizikai, társadalmi és környezeti feltételeinek tartós javítása.¹⁰

Európában, a társadalmi fenntarthatóság gondolata elsőként a Brundtland Reportban (1987.) jelent meg.¹¹ A világ nagy problémáit elemző jelentés rámutatott a fejlődő országokban érzékelhető, kezelhetetlen városnövekedési folyamatokra, az állandóan növekvő lakóhelyi igényekre, a koncentrált városfejlődés problémáira, köztük a városi szegénység okozta gondokra. A jelentés javaslatot tett, miszerint „gazdasági növekedés új korszakára van szükség, amely erőteljes, de társadalmilag és környezetileg fenntartható” kell, hogy legyen. A társadalmi fenntarthatósági gondolatot az ENSZ Környezet és Fejlődés Világkonferenciája (Rio de Janeiro, 1992)¹² tette általánosan elfogadott törekvéssé.

---

⁹ Alföldi Györgyvel történt beszélgetés alapján, 2014. január 09.

¹⁰ Egedy Tamás definíciója, Egedy Tamás: A városrehabilitáció és a bérlakásprogramok hatása a lakásmobilitásra és a társadalom mozgásfolyamataira, 2005. 3p.

¹¹ forrás: Kovács Zoltán-Szirmai Viktória: Városrehabilitáció beavatkozások és a térbeli társadalmi kirekesztés: a társadalmilag fenntartható városfejlődés budapesti lehetőségei, Tér és Társadalom 20. évf. 2006/1-19.p.

¹² forrás: Nemzetközi Együttműködés a fenntartható fejlődés jegyében és az Európai Unió Fenntartható Fejlődési Stratégiája, 2002., a csúcstalálkozó elfogadta a fenntartható fejlődés átfogó programját ("Feladatok a XXI. századra"), valamint a fenntarthatóság alapelveit ("Riói Nyilatkozat" a fenntartható fejlődésről) 15 p., a fenntartható fejlődés fogalma: "a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket" 10 p., "A globalizációs, centralizációs törekvésekkel szemben elsőbbséget kell adni a helyi közösségek kibontakozásának, biztosítani kell ezek önmeghatározási lehetőségét" 14 p.

A konferencia legnagyobb jelentőségét az adja, hogy rámutatott a globális szintű közös stratégia, közös jövőkép kialakításának a fontosságára, emellett felvetette a jövő nemzedék érdekeinek szükséges képviselésének gondolatát is.

Az Európai Unióban az ezredforduló után sorra indultak olyan törekvések, melyek ezt a folyamatot élővé és meghatározó irányra erősítették.

. 2001. Az Európai Parlament és a Tanács 1411/2001/EK határozata (2001. június 27.)¹³ a fenntartható városfejlesztést elősegítő együttműködés közösségi keretrendszeréről

. 2006 Bristoli Megállapodás¹⁴, a fenntartható közösség nyolc jellemzőjének meghatározása:

“aktív, befogadó és biztonságos, jól irányított, jól összekapcsolt, jól ellátott, a környezetvédelem szempontjából nézve érzékeny, jól fejlődő, jól megtervezett és megépített, mindenki előtt igazságos”

. 2007. Lipcsei Charta¹⁵: “minél jobban stabilizáljuk gazdaságilag és integráljuk társadalmilag a leromlott területeket, illetve korszerűsítjük fizikai környezetüket és közlekedési infrastruktúrájukat, annál jobb esélye van annak, hogy városaink hosszú távon is a társadalmi fejlődés, a gazdasági növekedés és az innováció színterei maradjanak”.

. 2010. Toledói Nyilatkozat¹⁶: cél a bőséges számú várospolitikák ösztönzése olyan átfogó városi módszerekkel, amelyek a szükséges mértékben foglalkoznak a város fizikai kiterjedésével; a meglévő építményekben és az épített környezetben megnyilvánuló integrált városfejlesztés mellett vállalt kötelezettségeket pedig az új városfejlesztések fenntartható, integrált növekedési modelljével vegyítik.

---

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács 1411/2001/EK határozata (2001. június 27.), a fenntartható városfejlesztést elősegítő együttműködés közösségi keretrendszeréről (ekk), ekk létrehozása abból a célból, hogy pénzügyi és technikai támogatást nyújtson a városok önkormányzatainak, hogy ösztönözzék a helyi közösségi tevékenységeket, projekteket, programokat, forrás: www.eur-lex.europa.eu

¹⁴ A 2005. december 6–7-i „Bristoli Megállapodás” (informális miniszteri találkozó a „fenntartható közösségekről”) jóváhagyta az EU brit elnökségének kezdeményezését gondolatok kialakítására és szimpózium szervezésére a negyedek és a minőségi életet élő közösségek („sustainable communities”) projektjeinek sikeres végrehajtásához forrás: www.eur-lex.europa.eu összefoglaló, Brüsszel, 13.7.2006, COM(2006) 385

¹⁵ Lipcse, 2007. május 24-25, az európai városok kihívásainak és esélyeinek, valamint eltérő történelmi, gazdasági, társadalmi és környezeti háttérének tudatában a tagállamok városfejlesztésért felelős miniszterei közös városfejlesztés-politikai elvekben és stratégiákban állapodtak meg, “Minél jobban stabilizáljuk gazdaságilag és integráljuk társadalmilag a leromlott területeket, illetve korszerűsítjük fizikai környezetüket és közlekedési infrastruktúrájukat, annál jobb esélye van annak, hogy városaink hosszú távon is a társadalmi fejlődés, a gazdasági növekedés és az innováció színterei maradnak...a helyi hatóságoknak el kell sajátítani az integrált városfejlesztési politika végrehajtásához szükséges képességeket és a hatékonyságot, szem előtt tartva az épített környezet minőségének és fenntarthatóságának szempontjait.” forrás: www.epiteszforum.hu

¹⁶ Toledo, 2010. június 22., Városfejlesztésekért felelős miniszterek informális találkozója Toledóban, Nyilatkozat. forrás: www.fomento.es, a Lipcsei Chartában megfogalmazott kötelezettségvállalások számításba vétele “a városok egészének kontextusában a hátrányos helyzetű városrészekre” irányuló különleges figyelem fordításának tekintetében, különösképpen a konkrét célkitűzések– a társadalmi polarizáció csökkentését célzó, egymáshoz való igazításának szempontjából

Második fejezet (vázlat): építészek a szociális városrehabilitációkban, 1-1 példapár elemzése

A Micromagdolnát önmagában elemezni nem lenne releváns, hiszen mindenképpen szükség van egy város léptékű kontextusra, amiben elhelyezhető, megérthető. Ebből következik, hogy a kísérleti kezdeményezésünket egy másik alulról jövő kísérlettel sem lenne célszerű összehasonlítani, mert a városrész, az ott lakó társadalmi réteg, a hozott kulturális elemek...városenként más-más vágyakat, irányokat indítanak el a civil rétegben is.

Az építész szerepének változásai a hátrányos társadalmi rétegekkel való kapcsolódásban érhető legerősebben tetten, ezért olyan szociális városrehabilitációkat, városregenerációkat helyezek fókuszba, ahol elszigetelt, negatív előítéllettel bíró helyek, városrészek más építészeti hozzáállást, új szerepvállalást igényelnek.

A társadalmi alapú városrehabilitációk példái olyan helyekről érkeznek, ahol az összetett szituációra összetett és helyhez kötődő válaszokat keresnek.

kiindulási alapállítások:

. szociális városrehabilitáció:	nem rövidtávú nincs rövidtávú hatás nem tisztán építészeti feladat
. építész szerepe a szoc. v.reh-ban?	építész (klasszikus), várostervező, kapcsolattartó és -teremtő, koordinátor, műszaki ellenőr, szociológiai attitűd, kritikus szerep emberek és épületek között anyagtalan, rejtett építészet
. építész feladata?	tervezés: a közösség bevonásával, annak érdekeinek szem előtt tartásával tervezhet kapcsolatteremtés, bizalomépítés (nyitott, elfogadó attitűd) közvetítő, moderátor, tervező, városmarketing

Két típusú helyszínen vizsgálom az építészet helyét a szociális városrehabilitáción belül, melyeket a következő évben személyes interjúk és tapasztalatok alapján elemzek és hasonlítok össze, azonos szempontrendszer alapján.

A két típus: lakótelepi és városközponti szituáció. Az összehasonlítás két németországi és két magyar példa között történik, önmaguk között és típusonként egyaránt.

- 4 példa összehasonlítása
- lakótelepi szituációk összehasonlítása
- városközponti szituációk összehasonlítása

Németország: Hamburg - Lenzsiedlung » lakótelepi szituáció
 Berlin - Friedrichshain - Kreuzberg » városközponti szituáció

- . Soziale Stadt: a térbeli és társadalmi marginalizálódás ellen indítás 1999-ben (holland városmegújulási példák és az EU URBAN I. eredményei alapján):
- . 124 város, 161 körzet
- . 1960-as évek: éles különbségek a nagyvárosok lakónegyedei között, sok leépült városrész szegénység, idősek, hátrányos családok és egyre nagyobb számú bevándorlók, vendégmunkások ezek együttes, koncentrált hatása egy-egy lakóterületre devinációk kialakulása a fiatal lakosságban - sürgető helyzet
- . szervezett beavatkozás: Soziale Stadt - kormányzati koncepció
http://www.staedtebaufoerderung.info/StBauF/DE/Programm/SozialeStadt/soziale_stadt_node.html
- . szélesebb körű városfejlesztés: összekapcsolni a helyi fejlesztéseket a tartományi, kormányzati, eu-s törekvésekkel, központilag irányított program
- . helyi önkormányzatok feladata: hosszútávú akcióterv megalkotása
- . forrásösszevonások (helyi, tartományi, kormányzati, eu+magánberuházók), tevékenységi szintek összehangolása
- . lakosság bevonása, területi integrációs lépések
- . új városvezetési struktúrák létrehozása (2004: 184 város, 249 városrész a programban)
- . helyi szervezeti egység: Városrész-menedzsment (Quartiersmanagement), tagok: önkormányzati megbízott, szakértők, városrész-moderátor (építész szerep?)

önkormányzati megbízott: hivatalok hálózatba szervezése, források koordinálása, egyeztetés, monitoring, visszacsatolás a kormányzatba
 szakértők: kooperáció a helyi szereplőkkel, témaspecifikus munka a lakossággal, helyi aktivitás felkeltése, felmerülő elképzelések hasznosítása

Magyarország: Budapest - Újpalota » lakótelepi szituáció
 Budapest - Magdolna negyed » városközponti szituáció

előzmények lásd.: szociális városrehabilitáció Budapesten, korábbi fejezetben

Az egységes összehasonlítást, elemzést segítő SZEMPONTOK (vázlat):

ALAPHELYZET:	. városi szituáció, elhelyezkedés . társadalmi összetétel . problémák . a hely előnyei, értékei . a hely hátrányai, negatívumai
POLITIKA:	. kormányzat, helyi városvezetés, szerepe . átfogó központi stratégia jelenléte . lakosság bevonása a helyi városi döntésekbe . civil csoportok érdekérvényesítése

- ELINDÍTÁS:
- . városrehabilitáció elindulása (szereplők)
  - . építész a kezdetekben
  - . kezdeti célkitűzések
  - . kezdeti eredmények, problémák kezelése
- FOLYAMAT:
- . további, távolabbi célok
  - . konzultációk lehetőségei
  - . kommunikáció szereplői
  - . időközbeni önértékelés, önkritika
  - . dzsentrifikáció jelenléte
- GYAKORLAT:
- . eszközök a társadalmi bevonásra
  - . kommunikáció a lakossággal
  - . építészeti tervezés a városrehabilitációkban
  - . városi helyek, terek használata

Harmadik fejezet (vázlat): Magdolna Negyed és MICROMagdolna

“Be careful about making huge plans, because they take forever, cost too much and generate myriad unintended consequences. Make small changes that improve everyday life for ordinary people; make them right away and build on small successes to try something a little more ambitious.”¹⁷
(Jamie Lerner)

„Bánjunk óvatosan a hatalmas tervekkel, mert azok örökké megmaradnak, túl sokba kerülnek és számtalan nem várt következményt generálnak. Alkoss apró változásokat, amik jobbat tesznek a hétköznapi emberek mindennapjait; Alkoss azonnal és építs kicsi sikereket, hogy abból valami nagyratörő dolog válhasson.”
(nem hivatalos fordítás)

3.1 Egy szociális városrehabilitáció folyamata a budapesti Magdolna Negyedben

1974-ben Budapesten új tervezési elv jelent meg: felső határozat mondta ki, hogy a belső városrészek rehabilitációja (ekkor jelent meg először ez a fogalom) ugyanolyan fontos, mint az új lakások építése, melynek gyakorlatba való átültetése azért nem volt egyértelmű. Konkrét hazai példa ebből az időszakból, hogy a 70-es évek elején Budapesten a pesti belváros legproblémásabb részeinek modernizálására városépítési tervek születtek: a középső Józsefváros és Ferencváros nagy részén teljes egészében elbontották volna a történelmi városszövetet és helyére szabadon álló paneles épületekből kitalált új városrészeket terveztek.

¹⁷ Jamie Lerner, brazil közösségi építész, politikus

Szerencsére a korabeli vezetés mégsem ezekre a helyekre, hanem - ellentétben a nyugat európai folyamatokkal - inkább még, a statisztikákban nagy számokat gerjesztő, városperemi nagyterületű lakótelepekre koncentrált, így "csak" a Baross utca mentén változott valósággá ez az elképzelés.¹⁸ Lichtenberger szerint¹⁹ a városfelújításokat nagyban nehezíti, hogy - ellentétben a lakótelepi építkezésekkel - nem alkalmazhatók a már jól bevált és hatékony uniformizált építési technológiák, éppen ellenkezőleg: egyidejűleg rendkívül sokféle építészeti megoldásra lenne szükség.

A 90-es évek elején az itthon elidülő tömbrehabilitációk (pl. Ferencváros) folyamán mindkét szereplő részt vállal: a várostervező a helyszín elemzésével segíti az építész, aki a terület 1-1 pontjára új építészeti alkotással növeli a hely minőségét. De a társadalmi változások itt még nem kerülnek előtérbe, a megnövekedett minőség (és lakhatási költség) miatt nem az eredeti, hanem magasabb státuszú népesség költözik vissza és az alsóbb rétegek máshol telepednek le (dzsentifikáció). Így természetesen a problémák nem szűnnek meg, csak a város más területére helyeződnek át.

Az 1990-es évek közepén az új problémák és kihívások felismerése a várospolitikára is hatást gyakorolnak. Az ekkor megjelenő városrehabilitációs gondolkodás már kisebb mértékben érzékeny a szociális változásokra, de a fizikai megújulás, az épületállomány megújítása még mindig sokkal inkább előtérben van. Erre példa az épületmegújításra koncentráló, a Belső-, és a Középső-Józsefváros egy-két pontján elindított rehabilitáció, mely 2001-ben zárult le. A Józsefvárosi Önkormányzat befektetett közel 1 mdFt-ja viszont nem tudta a kerület korabeli rossz hírét ellensúlyozni.

2001. után, a fenti nyugat-európai folyamatokat is követve, itthon is megjelent az a cél, hogy a piaci orientációjú városrehabilitációs programokat az ún. szociális városrehabilitáció eszközrendszerével kell kiegészíteni, amely a komplex jellegű rehabilitációs problémára komplex válaszokat ad közösségi pénzekből úgy, hogy az ne vezessen a városrész lakosságának teljes kicserélődéséhez²⁰. Budapest támogatta az elképzelést, és a Fővárosi Közgyűlés 2005. januárjában döntést hozott a budapesti városrehabilitációs programon belül, úgynevezett „szociális városrehabilitációs” modellkísérletek elindításáról (Magdolna Negyed, kőbányai Bihari út, Illatos út-Dzsumbu).

A 10 éve a RÉV8 által irányított Magdolna Negyed Projektek (I, II, III), pozitív példái egy új hozzáállásnak, melyek alapjai a ma egyre inkább teret nyerő városfejlesztési, regenerációs gondolkodásnak. Ebben a típusú megújításban már szinte alig kap szerepet az építész, annál többet a várostervező, a szociológus, társadalmi civil szervezetek.

Az új kérdése az építészetnek ebben a szakaszban az lehet, hogy a városi szöveteket hogyan, milyen eszközzel kapcsolhatja össze a lakosokkal, a kultúrával, művészettel úgy, hogy közben a téralkotás fontos megalapozott eleme legyen a regenerációs folyamatoknak, figyelembe véve a városrészek, agglomerációk közötti kapcsolatokat is.

Ezt felismerve fogadott el egy rehabilitációs stratégiát a kerület, melyben először került megfogalmazásra a városépítészeti javaslatokon túlmutató, sokrétű eszközrendszer, amely alkalmas az összetett társadalmi-gazdasági térben eredményeket elérni.

---

¹⁸ Elisabeth Lichtenberger, Cséfalvay Zoltán, Michaela Paal: Várospusztulás és felújítás Budapesten, 1995., 31p.

¹⁹ Elisabeth Lichtenberger, Cséfalvay Zoltán, Michaela Paal: Várospusztulás és felújítás Budapesten, Elisabeth Lichtenberger: Várospusztulás és felújítás 1995., 11-29 p.

²⁰ forrás: Kovács Zoltán-Szirmai Viktória: Városrehabilitáció beavatkozások és a térbeli társadalmi kirekesztés: a társadalmilag fenntartható városfejlődés budapesti lehetőségei, Tér és Társadalom 20. évf. 2006/1-19.p., 2006-ból való jövőkép és ajánlás az addigi hazai városrehabilitációs lépéseket vizsgálva

“El kellett vetnünk az ismert tömbrehabilitációs gyakorlatot, és egy új, a 21. századot megelőlegező megoldást kidolgozni. Holisztikus megközelítésű koncepciónk alapján, először az alapokat érintő kérdésekre kerestük meg a válaszokat. Miért kell megújítani egy városrészt? Milyen feltételek mellett lehet esélye a megújításnak? Hogyan lehet a városi életet visszacsalogatni erre a területre?”²¹

3.2 MICROMagdolna

A MICROMagdolna egy alulról induló, közösségi jelenléttel bíró építészeti kísérlet, melynek célja, hogy hátrányos helyzetű csoportok, intézmények közös álmaiból építészeti tervek szülessenek és megvalósuljanak.

A kísérlet a BME Építőművészeti Doktori Iskola csoportos építészeti kutatás és alkotás keretein belül indult el, majd valós projektté fejlődött.

Kiindulási gondolatok:

A hazai közösségi tervezés példái között szinte kizárólag köztérre tervezett, inkább városépítészeti, tájépítészeti jelleggel bíró projektek találhatók.

A mi kísérletünk más irányból közelített: sűrű, szociálisan hátrányos városi közegben olyan üres földszinti helyeket kerestünk (elhagyott üzlethelyiségek, nem használt udvarok, foghíjak, kihasználatlan intézményi udvarok, kertek) amelyek beindítása, a városnegyed életébe történő bekapcsolása, ideiglenes használata új energiákat szabadíthat fel a helyi közösségekben.

Egy másik kiindulási szempontunkat elővezetve, a közösséggel való kapcsolódásnak általában két alkalmazott iránya van: a *design for community* és a *design with community*. Az ezredforduló utáni években kétségkívül nagy jelentőségű volt az új irányok kijelölésében a sztárépítészek nevével fémjelzett *design for community* - jellegű, humanitárus, segítő építészeti beavatkozások megjelenése (lásd: 2014: Shigeru Ban, *an architect of Social Change*)²².

A MICROMagdolna elindításakor azt a célt tűztük ki²³, hogy a két irányt ötvözve, olyan lehetőségeket kutatunk fel a Magdolna Negyedben, ahol a közösségek segítségével a közvetlen emberi kapcsolatok, a direkt kommunikáció alapeszköz a projektek megvalósításában.

Csak későbbi pozitív következtetés volt részünkről, hogy a közvetlen kapcsolódások egy olyan folyamatosan bővülő kapcsolati hálót generáltak, amely egyrészt hatékonyan segítette a városrész megismerését közvetlen forrásból, másrészt a bizalom kiépítésével támogató alapja lehetett a későbbi MICROMagdolna építészeti eseményeinek megvalósításában.

---

²¹ Alföldi György: Szociális rehabilitáció a Józsefvárosban, cikk in Falu Város Régió, 2008/2, Budapest, VÁTI Kht; 27-34p.

²² “So the Pritzker is part of a trend. And by recognizing Mr. Ban’s socially conscious architecture, the award lends useful prestige to such work.” - from With Paper Tubes, Building Social Change, Shigeru Ban, an Architect of Social Change; The New York Times, March 25, 2014. by Michael Kimmelman

²³ Dimitrijevic Tijana, Borsos Melinda

az önelemzést segítő irodalom:

- . Kézikönyv a részvételi városmegújításról, gyakorlati útmutató, Közösségfejlesztők Egyesülete Városmegújító Munkacsoport, 2010.
- . Dömötör Tamás: Közösségi részvétel a területi tervezésben, doktori értekezés, 2008.

MICROmagdolna összefoglalása és kronológiai története (vázlat):

(korábban összeírtak alapján, forrás: Micromagdolna, Soziale Marie Társadalmi Innovációs Díjra benyújtott pályázati anyag - Borsos, Dimitrijevic, 2015.)

2. KIK VAGYUNK?

Szereplők:

2012-2013 között a BME Építőművészeti Doktori Iskolájának építészeti kutató-tervező építész csapatként (Borsos Melinda, Brósz Csaba, Dimitrijevic Tijana, Kukucska Gergő, Szabó Dávid) foglalkoztunk a budapesti Magdolna Negyeddel. Konzulensünk és tanácsadónk Alföldi György DLA, a Magdolna Negyed Programok és a RÉV8 Józsefvárosi Rehabilitációs és Városfejlesztési Zrt. vezetője, a BME Urbanisztika Tanszék tanszékvezető helyettese volt. 2013 szeptemberétől ketten folytattuk tovább a munkát, MICROmagdolna néven. Mi vagyunk Borsos Melinda és Dimitrijevic Tijana végzett építészek, a BME ÉDI doktoranduszai. Tanácsadónk továbbra is Alföldi György DLA. Nagyon fontos számunkra, hogy sok helyi civil szervezettel, oktatási és kulturális intézménnyel, és közösséggel dolgozzunk együtt. Ezek közül kiemelünk párat: Kesztyűgyár Közösségi ház; Kesztyűgyári Női Csoport - Kiút Veled Egyesület a Prostitúció Nélküli Világért; Csámpai Rozi roma festőművésznő és gyerekrajz csoportja; RÉV8 Józsefvárosi Rehabilitációs és Városfejlesztési Zrt. - építészek, városfejlesztők, szociológusok; Gallery8 Roma Művészeti Tér; egy helyi óvoda; Közösségi Pszichiátria; egy helyi kávézó; helyi építészirodák és civil szervezetek.

Működésünk:

A MICROmagdolna projekt háttérintézménye a BME ÉDI, szakmai tanácsadója pedig a RÉV8. E keretek között mint önálló, alulról induló "grassroot" kezdeményezés működünk. A munkánk teljesen non-profit. A vágygyűjtési munkát saját forrásból finanszíroztuk, a 2014-es nyári műhely költségeit pedig Új Széchenyi Terv Programalap sikeres pályázatából fedeztük. 2015 júniusában befejeződik a BME ÉDI doktorandusz státuszunk; emiatt új finanszírozási forrásokat és működési formát kell keresnünk (pl. egyesület). A BME Építészmérnöki Karral való szoros kapcsolatunk lehetővé teszi, hogy a MICROmagdolna munkájába építés hallgatókat vonjunk be, illetve hogy a projekt és a téma mind a graduális, mind a posztgraduális oktatásban szerepet kapjon (előadások, tantárgyak stb.).

3. HELYSZÍN

A Magdolna negyed színes és egyben halmozottan hátrányos helyzetű városrésze Budapestnek - belülről nehéz itt élni, kívülről pedig súlyos előítéletek és negatív képek terhelik. Hagyományosan a vidékről munka reményében érkező szegények első állomása. Fő jellemzői: (1) fizikai és szociális városspusztulás, gettósodás jelei, vakfolt a városszövetben; (2) városközponti elhelyezkedés; (4) Magyarországon egyedülálló, komplex szociális városrehabilitáció; (5) aktív helyi civil élet; (6) jelentős mértékű, változatos, kihasználatlan üres térállomány (évek óta üres földszinti üzletek, foghíjak, közterek).

4. ELŐZMÉNYEK - NEGYED PROJEKT 2012-2013

2012-2013 között a Magdolna Negyed Program III. keretében négy szociális közösségi hely építészeti tervezésében vettünk részt: Közösségi Mosoda, Intenzív Családgondozó és Családfejlesztő, Kirekesztett Nők Klubja, Információs Központ. 2013 nyarán a Rév8 segítségével egy hallgatókat és helyi asztalost bevonó építőműhelyt terveztünk egy addig üresen álló földszinti üzletben.

A műhely eredménye egyrészt a közösen megépített, és az Információs Klubba szánt asztal, másrészt pedig a helyi emberekhez való közvetlenebb kapcsolati háló indítása volt.

A tervek csak lassan valósultak meg (2014 nyarán), a helyi emberekkel pedig nem jött létre kapcsolat. Első tapasztalat: Magdolna negyedben a városfejlesztés lassan valósul meg; mi pedig, mint kívülről jövők, nem tudunk "megoldást" adni a helyi problémákra.

5. MICROMAGDOLNA MÓDSZER - MIT CSINÁLUNK?

Rádöbbsentünk, hogy csak olyan irányok működhetnek, melyek közvetlen kapcsolatokon és kommunikáción alapulnak. Ilyen a MICROMagdolna is. A MICRO módszer kidolgozásában fontos szerepe volt a helyi tapasztalatainknak és a már létező gyakorlatoknak (NEXTThamburg; Urban Incubator Belgrade). A helyszíni tapasztalatok és ismeretek alapján létrehoztunk egy kapcsolati hálót azokról a helyi emberekről, közösségekről és intézményekről, akiktől vágyakat szeretnénk gyűjteni. Akiket kérdeztünk: helybeli álmodó civilek; helybeli intézmények; helybeli város-álmodók (pl. városfejlesztés); vendég álmodók (pl. diplomaunkákat erre a területre készítő diákok); helyi lakos álmodók (boltosok, gyerekek stb.); helyi közösségek (pl. helyi közösségi házból). Az a tapasztalat, hogy a kapcsolati háló minden egyes alkalommal bővül és hogy közreműködésünkkel újabb keresztirányú kapcsolatok alakulnak ki.

A micromagdolna vágygyűjtés fő lépései:

- (1) Bemegyünk a kiválasztott helyre - bemutatkozunk - megkérdezzük mit szeretnének a Magdolna negyedben (egy-egy konkrét üres helyen földszinti helyiségbe, foghíjba vagy köztérre)
- (2) Beszélgetünk, tollbarajzolunk és sárga lapokon felvázoljuk a vágyakat - megköszönjük a válaszokat, és ajándékba adunk egy micromagdolna matricát - jelezzük, hogy visszajövünk
- (3) Begyűjtött vágyakat rendszerezünk és vizualizálunk - minden vágyról egy képeslapot készítünk
- (4) Helyhez társítjuk a vágyakat, és egy vágytérképet készítünk a negyedről - a vágyakat láthatóvá tesszük
- (5) Begyűjtött vágyakat "örökbefogadjuk" és továbbgondoljuk - közösségi tervezési műhely során építészhallgatókkal és helyi közösségekkel megtervezzük
- (6) Vágyakat és terveket kiállítunk - minden résztvevőt és "vágymondót" visszahívjuk
- (7) Téma jelentőségét reklámozzuk szakmai körökben - bevonjuk az egyetemet
- (8) Vágyak megvalósítását folyamatosan segítünk

6. MICROMAGDOLNA KÖZÖSSÉGI TERVEZÉSI MŰHELY 2014

Fontosnak tartjuk, hogy ez az attitűd helyet kapjon az új építész generációkban is. Keressük a MM a Mn és az egyetem kapcsolódási felületeit, ezért nagyon fontos a mm nyári ktműhely, melyet 2014. nyarán szerveztünk. A tervezési műhely alapja a micromagdolna projekt során begyűjtött, rendszerezett és vizualizált vágyak. Ezekből kiválasztottunk négy álmodót és négy álmodó közösséget - és ezek továbbtervezésére hívtunk építészhallgatókat. 16 építész 4 csapatba állt össze és a 4 helyi közösséggel együtt 1 hétig közösen továbbtervezte az álmokat. Amit terveztünk a helyi közösségekkel együtt:

- (1) egy közös konyhakert a Női Klubnak (2) a hely újragondolása a Közösségi Pszichiátrián (3) fürdőház + fodrász + fotós Csámpai Rozi festőművész álma alapján (4) valami a helyi Koszorú utcai óvodának. A közösségi tervezés fő eredményei: a 4 önálló és önjáró új mikro projekt elindítása, a tervezés folytatása és a megvalósítás reménye.

7. MICROMAGDOLNA JELEN ÉS JÖVŐ

2014 év végére a MICROMagdolna már sok helyi kapcsolatot épített ki. A projekt sikerének köszönhetően 2015-ben új együttműködésekbe kezdtük több helyi szervezettel, közösséggel, illetve több fórumon beszéltünk a téma jelentőségéről. Válogatás folyó munkáinkból és jövőbeli terveinkből:

- . "Az Ideálitás Megteremtői" című kiállításon való részvétel; helyszín: Gallery8 Roma Művészeti Tér, Magdolna Negyed
- . Mint meghívott résztvevők eseményt szerveztünk a Negyed7-Negyed8 Kulturális Fesztivál keretein belül: I love Magdi, kedvenc helyek és vágyak gyűjtése az Aurórában
- . További vágygyűjtés MICROMagdolna módszerrel: MICRO 99 Busz projekt.
- . Folyamatos jelenlét: saját MICROMagdolna iroda a negyedben (a mi vágyunk)
- . Támogatások keresése további non-profit működéshez (egyesületként, alapítványként)
- . MICRO Architect - részvétel az építészeti oktatásban; 2015 nyári közösségi tervezési műhely az építészhallgatókkal
- . MICRO City - segítő civilek a városban: átfogó kiállítás szervezése, aktív támogató csoportok összekapcsolása
- . további együttműködések a helyi civilekkel, vállalkozókkal; segítő háló építése/épülése
- . a téma és a hely reklámozása a negyeden kívül: megjelenés kiállításokon, konferenciákon, fórumokon
- . Részvétel (meghívás alapján) a budapesti Off-Biennalén 2015-ben
- . MICROMagdolna módszer kipróbálása más hátrányos helyzetű városrészben (pl. Orczy negyed, Belgrád)
- . tapasztalataink elemzése, beépítése az egyéni építészeti doktori kutatásainkba

8. EDDIGI EREDMÉNYEINK

A MICROMagdolna eddigi munkája során a következő eredményeket értünk el: (1) Egy széles és színes kapcsolati háló és egy vágygyűjtemény létrehozása - ezáltal a helyi vágyak láthatóak, és továbbtervezhetőek. (2) Új kapcsolatok és együttműködések indítása helyi szereplők között - példa: Gallery8 a Kesztyűgyári Női Klub kézműves termékeit árulja. (3) Részei vagyunk a helyi közösségi életnek - példa: "Az ideálitás megteremtői" c. kiállításon szerepeltünk a Gallery8-ban. (4) Bevonás a helyi aktív szociális városrehabilitációs programba - példa: meghívtak minket a 99-es busz projektbe. (5) Egyetemi kapcsolatok révén építészhallgatók bevonása a Magdolna negyedbe - példa: Nyári közösségi tervezési műhely. (6) Elismerés és visszhang építész-szakmai és civil körökben - számos meghívás előadásokra és konferenciákra.

Fontos dátumok, mérföldkövek:

2012 SZEPT. - 2013 JÚNI

- .BME ÉDI, "negyed" projekt
- .4 szociális helyiség pro bono építészeti tervezése a Magdolna negyedben
- .építészeti kiviteli tervek készítése; találkozás helyi közösségekkel
- .projektblog indítása

2013 JÚNIUS

- . BME ÉDI doktorandusz konferencia
- .nyári közösségi bútorépítő műhely

2013 SZEPT.

- .a 4 helyiség megvalósítása 1,5 évet késik
- .ketten folytatjuk, elindul a MICROMagdolna

2013 OKT.-NOV.

.ismerkedés helyi közösségekkel

.egy sikertelen kísérlet tapasztalatai

. mi, mint kívülről jövők, nem tudunk "megoldást" adni a helyi problémákra,

2013 DEC.

.tanulmányút: Goethe Intézet Urban Incubator Belgrade

.MICROmagolna vágygyűjtés módszertan kidolgozása

2014 JAN.-MÁJ.

.kapcsolatok folyamatos építése, vágygyűjtés a helyszínen

.vágyak rendszerezése, vizualizálása

2014 JÚNIUS-AUG.

. BME ÉDI doktorandusz konferencia

.MICROmagdolna nyári Közösségi Tervezési Műhely!

.4 álmom 4 építészeti terve, kiállítás a Magdolna Negyedben

.MICROmagdolna volume 01. füzet

2014 SZEPT.-DEC.

.téma fontosságának bemutatása több fórumon,

.BME Építésmérnöki Kar graduális / posztgraduális képzéseiben

.Nytiva! Fesztivál, meghívott előadók

2015 JAN.-ÁPRILIS

.Negyed7-Negyed8 Fesztivál (Budapest VII-VIII. kerületi kulturális programok)

a fesztivál eseményeként meghívott - I love Magdi projekt

.előkészületi megbeszélések a BUSZ99 projekttel kapcsolatban, mint a RÉV8 által meghívott résztvevők

.új nyári közösségi műhely szervezése

MICROmagolna vágygyűjtés módszertan:

Alapja:

(1) Kintről jövő építésztként mi nem tudjuk "fentről" megmondani, mi az, amire a helyieknek szükségük van.

(2) Magdolna negyedben a malmok lassan őrölnek, a tervekből gyakran nem lesz semmi.

(3) Mégis azt gondoljuk fontos, hogy a sok vízió vágy és pozitív energia ami itt van látható legyen - akkor is ha ezeknek csak egy töredéke valósul meg.

Célja:

(1) Összegyűjteni az itt élő és dolgozó emberek valódi igényeit, vágyait és álmait a Magdolna negyedről. E sok vágyat láthatóvá tenni és ezzel kontrasztba helyezni a negyed erősen stigmatizált képével.

(2) A vágyakat együtt továbbtervezni, és a megvalósításuk útját segíteni.

(3) Előítéletekkel megbélyegzett társadalmi réteget megszólítani, közösségé formálni, és segíteni az önkifejezésben.

(4) Közben kapcsolati hálót építeni, és a helyi közösségeket megismerni, egymással összekötni.

(5) Hosszútávon e vágygyűjtemény és a kapcsolati háló a szociális városrehabilitációk jó alapja - és egy-egy vágyból valóság is lehet.

(6) Társadalmilag elkötelezett, szociálisan érzékeny építészeti attitűd keresése, erősítése.

irodalomjegyzék:

Manfredo Tafuri: Architecture and Utopia Design and Capitalist Development, 1973., translated copy by The Massachusetts Institute of Technology

Moravánszky Ákos: Az építészeti kritika irányzatai napjainkban, Magyar Építőművészet 1983/1., p 29-31.

Nagy Iván: Modern Építészet / Modernitás 2.0, doktori értekezés, p 29. 2013.

Harvey, David: The Condition of Post-Modernity, Blackwell, Cambridge, England, 1990.

Sylvia Lavin: Practice Makes Perfect. (2006) In: Krista Sykes ed., Constructing a New Agenda: Architectural theory 1993-2009, Princeton Architectural Press 2010.

Anthony Vidler, Architecture between Spactacle and Use, Clark Art Institute, 2008.

Anna Klingman: Brandsapes: Architecture in the Experience Economy, MIT Press 2007.

Allen, Stan: Stocktaking, Nine Questions About the Present and Future of Design, p.5-8. Harvard Design Magazine, Spring/Summer, 2004.

Sherry Arnstein: A Ladder of Citizen Participation, Journal of the American Institute of Planners, 4/35, p216 – 224. 1969.

Csanády G. - Csizmady A. - Kőszeghy L.: Nyilvánosság és részvétel a településtervezési folyamatban (Participation in Urban Planning), Tér és Társadalom 24. évf. 2010/1. p 15-36.

Rowe, Peter G.: Building Barcelona - A Second Renaixenca, p 50-60, Barcelona Regional and Actar, Barcelona 2006.

Re-thinking Neighbourhood Planning, From consultation to collaboration, A ResPublica Green Paper, Dr. Patricia Kaszynska, James Parkinson, Will Fox - in ass. with RIBA, 2012.

Guide to Localism Opportunities for architects, Part one: Neighbourhood planning, Royal Institute of British Architects, 2011.

Guide to Localism Opportunities for architects, Part two: Getting community engagement right, Royal Institute of British Architects, 2012.

Tris Kee, Francesca Miazzo: We Own the City: Enabling Community Practice in Architecture and Urban Planning, 2014.

Michael Rios, Brian Bell: Good Deeds, Good Design - Community Sevice Through Architecture; Princeton Architectural Press, 2004.

Paul Jenkins, Leslie Forsyth: Architecture, Participation and Society, A brief historical review of Community Technical Aid and Community Architecture, 2005.

Architecture Is Participation: Die Baupiloten: Methods and Projects, Jovis, 2015

Kézikönyv a részvételi városmegújításról, gyakorlati útmutató, Közösségfejlesztők Egyesülete Városmegújító Munkacsoport, 2010.

Ladányi, Virág: A szociális és etnikai alapú lakóhelyi szegregáció változó formái Magyarországon a piacgazdasági átmenet időszakában., 2009.

Ladányi János: Rehabilitáció Budapest módra, 2005.